

สตรีในการพัฒนาสังคม*

Trends of Women Leadership Role for Social Development

ธัญญธร บุญอภัย**

พัศตร์วิภา โพธิ์ศรี***

สมหมาย แจ่มกระจ่าง****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพ บทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม 3) วิเคราะห์แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมในอนาคต ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) จากการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการสตรี จำนวน 21 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม 1) ด้านสังคม ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1.1) การมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม 1.2) การมีความสามัคคีและความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน 1.3) การมีอำนาจต่อรองโดยการจัดตั้งกลุ่มเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 2.1) การบริหารจัดการเศรษฐกิจของครอบครัวทั้งรายรับรายจ่าย 2.2) การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ 2.3) ความสามารถในการเจรจาต่อรองด้านธุรกิจเพื่อสร้างความเป็นธรรมด้านเศรษฐกิจของชุมชน 3) ด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3.1) ด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรม 3.2) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมศีลธรรมแก่ครอบครัวและชุมชน 3.3) การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการเมืองและการปกครอง ประกอบด้วย 4.1) การเปิดโอกาสและสนับสนุนให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น 4.2) การมีความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองทำให้สังคมยอมรับบทบาทสตรีมากขึ้น 4.3) การมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นเพื่อสร้างความตระหนักถึงสิทธิ บทบาทหน้าที่พลเมืองที่ดีของสังคม 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5.1) การเป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน 5.2) การรณรงค์ให้ชุมชนและสังคมได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร 5.3) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม “ตามกรอบ 5 ส” ประกอบด้วย ส. 1: เสริมสร้างพลังจิตอาสา เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งสู่ชุมชน ประกอบด้วย ด้านจิตอาสา ด้านการศึกษา การได้รับการยอมรับในความสามารถ ส. 2: เสริมสร้างพลังสตรี นวัตกรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การบริหารจัดการเศรษฐกิจของครอบครัว ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การเจรจาต่อรองในด้านธุรกิจของชุมชน ส. 3: เสริมสร้างเอกลักษณ์ความ

*ศุภกัญญา ธีระกวี บรรณาธิการ วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร. ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เป็นไทยรวมจิตใจ สืบสานภูมิปัญญาสู่สากล ประกอบด้วย เป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์วัฒนธรรม บทบาทในการถ่ายทอด จริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรม บทบาทในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ส. 4: เสริมสร้างความสมานฉันท์เพื่อสร้างสรรค์ความปรองดอง ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้และเรียนรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้นเพื่อพัฒนาตนเอง บทบาทการเป็นผู้นำด้านสิทธิมนุษยชน การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน ส. 5: เสริมสร้างความตระหนัก รักษ์ทรัพยากรตามวิถีพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การศึกษาเรียนรู้และเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม การเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเป็นผู้นำในการรณรงค์ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : การพัฒนาสังคม/ ผู้นำสตรี/ แนวโน้ม

Abstract

The objectives of this mixed-method research were 1) to study status and leadership roles of women in social development, 2) to study factors influencing leadership roles of women in social development, 3) to analyze trends of leadership roles of women in social development. In order to determine the status and leadership roles of women in social development, the researcher used a questionnaire to survey opinion of 384 women living in the East of Thailand. To confirm and conclude the research findings, 9 experts took part in a focus group. Data collection instruments in this study were a questionnaire, and a structured interview guide. The collected data was analyzed through descriptive statistics and a content analysis technique.

This study reports that

1) On average, status and leadership roles of women in social development were rated at a high level. The most considered roles were respectively rated as their roles in 1) society, 2) culture, and 3) environment.

2) Roles of women in social development could be seen as follows: In the society: doing volunteer job, working collaboratively with other people in a community, exercising a power in negotiations, forming groups enhancing quality of life of others. In the economy: monitoring and managing domestic expenses, developing creative economy and the use of technology, negotiating a business to ensure the fairness of the economy in the community. In culture: possessing characteristics facilitating leadership work and encouraging others to take part in cultural activities, becoming a good role model and raising awareness concerning ethical practices in family and community, protecting and maintaining local wisdoms. In Politics: opening up possible opportunities for women to enter work in local government organizations and other government organizations, promoting women knowledge concerning politics, laws and regulations so that human's rights, roles and responsibility of women in society could be greatly aware. In environment: becoming leaders developing environmental protection projects, encourage people in society to aware of values of environment and the environmental sustainable development, promoting environmental activities and encouraging people in the community to take part.

3) Directions of future roles of women in social development could be seen in 5 working area. W1: Women should encourage other people to do volunteer work to ensure the empowerment of the community. These volunteer work could be found in the area of education promoting social acceptance in women capability. W2: Women should lead creative economy by managing domestic economy, improving their technological competency and being able to do business negotiation in their community. W3: Women should promote Thainess and local wisdoms. These can be done by becoming role models in preserving, maintaining and instilling moral and accepted behaviors to people in the society. W4: Women should help ensure harmony in their community. These can be done through improving their knowledge concerning basic laws. Moreover, they could take the role of the leaders working on human rights projects. W5: Women should be aware of environmental conservation according to the Philosophy of Sufficiency Economy. They should enhance their understanding through learnings about environment and become role models in environmental conservation as well as leaders in environmental protection projects.

Keywords : Social Development/ Roles of woman/ Trends

บทนำ

การพัฒนาสตรีภายใต้กระแสความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงมักเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยเสมือนว่าประเด็นเรื่องการพัฒนาสตรีนั้นจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากมหาชน ปัจจุบันเรื่องการพัฒนาสตรีตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกมองจากสายตาตามหาชนท่ามกลางมายาคติที่สังคมมีต่อเรื่องเพศและต่อแนวคิดสตรีนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องกระบวนการสร้างความเป็นธรรมทางเพศก็ได้หยุดอยู่กับที่ กระแสการพัฒนาสตรีได้มีลักษณะของความเป็นพลวัต (Dynamic) ซึ่งองค์กรผู้หญิงมีพัฒนาการแบบเชี่ยวชาญลงลึก ขณะเดียวกันก็แผ่ขยายความร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้รวมถึงมีการพัฒนายุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางโครงสร้างดังกล่าว รวมทั้งพัฒนาไปสู่การตอบสนองประเด็นปัญหาใหม่ ๆ เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเพศควบคู่ไปกับความเป็นธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความพยายามที่จะใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อตั้งคำถามเรื่องความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างเพศและต่อต้านการกดขี่ทางเพศเกิดขึ้นเป็นวงกว้างในยุคโลกาภิวัตน์ โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นนอกระบบการเมืองที่เป็นทางการ ผ่านเวทีทางสังคมที่สร้างขึ้นโดยผู้หญิงและผู้ชายที่ต้องการกระตุ้นจิตสำนึกและเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์และวรรณกรรม การจัดตั้งองค์กรผู้หญิง การรวมตัวกันสร้างวาระทางการเมืองผ่านขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อผลักดันให้เกิดการบัญญัติและปรับปรุงกฎหมาย การตรวจสอบ การดำเนินงานของกลไกรัฐเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้หญิง ฉะนั้นความท้าทายที่สตรีในบริบทโลกยุคโลกาภิวัตน์กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันอันเกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมนั้นมีความซับซ้อนและบีบคั้นผู้หญิงกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจและเข้าไม่ถึงการจัดสรรทรัพยากรและการกำหนดนโยบายทางการเมือง ทำให้ต้องก้าวออกมารวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องสิทธิของตนเอง แนวคิดสตรีนิยมจึงยังมีความจำเป็นและมีได้จำกัดอยู่แค่การเป็นเครื่องมือเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีเท่านั้น หากจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่การแปลข้อเรียกร้องและความต้องการของผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ ให้เป็นวาระทางสังคมการเมืองและมีพลังที่จะต่อรองทางการเมืองได้ เพื่อให้ผู้หญิงและเพศหลากหลายทุกกลุ่มสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและพ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติทั้งปวง (อรุณี กาศยานนท์ และคณะ, 2546, หน้า 35)

บทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่จะทำให้เกิดแนวโน้มขึ้นในอนาคต การพัฒนาสตรีของไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าไปได้ระดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการพัฒนาสตรีตามแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผลที่เห็นเด่นชัดจากการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสตรีในภาครัฐ และการตื่นตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งชุมชนระดับต่าง ๆ ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่เป็นสตรีมากกว่าบุรุษเล็กน้อย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ส่งผลให้สตรีมีอายุขัยเพิ่มขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงพบว่า มีจำนวนสตรีที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือเป็นหม้ายและสตรีสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การที่จำนวนประชากรสตรีที่มีมากกว่าบุรุษไม่ได้หมายความว่าสตรีจะได้รับโอกาสทางสังคม การศึกษา และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าเทียมกับบุรุษแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามสังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งยังเป็นผลมาจากการที่คนในสังคมบางส่วนยังมีเจตคติว่า สตรีมีความสามารถด้อยกว่าบุรุษ และปลูกฝังให้สตรีเป็นผู้ตาม เป็นช่างเท้าหลังเสมอ ส่งผลให้สตรีตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ขาดโอกาส และการยอมรับในการเข้าร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งการตัดสินใจในระดับสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปัญหาความมั่นคง เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อ สุขภาพ ความมั่นคงปลอดภัย โอกาส สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของสตรี โดยเฉพาะสตรีในพื้นที่ชนบท และสตรีที่จัดในกลุ่มเปราะบางพิเศษต่าง ๆ

การพัฒนาสตรีในจังหวัดจันทบุรีได้ขยายผลตามแผนการพัฒนาสังคมมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว โดยขยายผลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งในแต่ละด้านประสบผลสำเร็จไม่เท่ากันมากนักบ้างน้อยบ้าง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะสตรี เห็นถึงความสำคัญในแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำสตรีในการพัฒนาสังคม โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยในด้านต่าง ๆ ให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา การตัดสินใจในทุกระดับ และมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกกลุ่ม การส่งเสริมสตรีให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในการพัฒนาสังคมของสตรี และการยอมรับบทบาทความเป็นผู้นำสตรีในการพัฒนาสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานความเสมอภาคชาย หญิงของประเทศไทย จึงเป็นเหตุจูงใจให้มีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำสตรีในการพัฒนาสังคม เพิ่มขึ้นและเพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ต่อไป

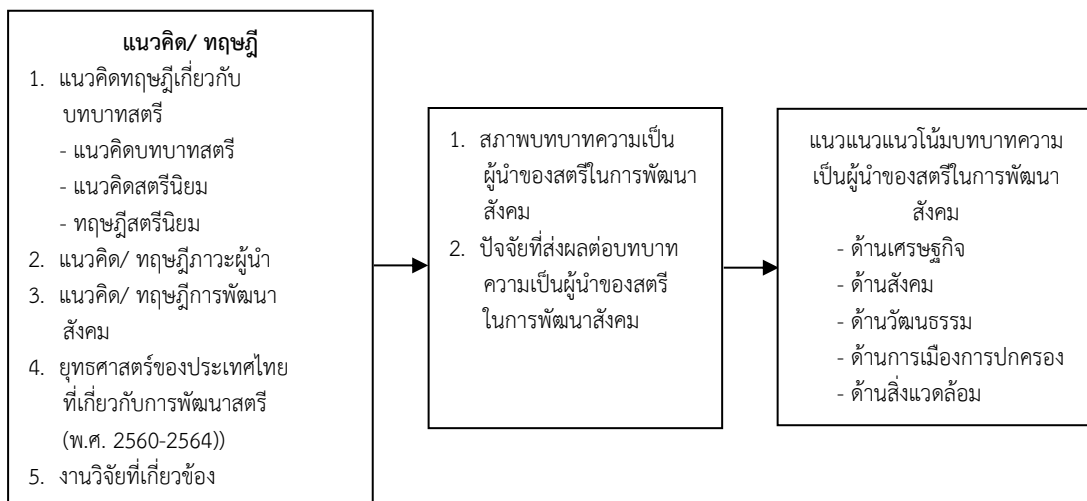
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม
3. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมใช้แนวคิดสตรีนิยม (Hughes & Kroehler, 2009) ทฤษฎีนี้ได้สร้างกระแสหลัก ให้สังคมเห็นว่าปรากฏการณ์/ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นยึดความเป็นใหญ่ของชาย (Men centered perspectives) ผู้หญิงอยู่ในฐานะด้อยกว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำ Halpin (1986, p. 34) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานมีบทบาทหรืออิทธิพลในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น อาจมีตำแหน่งทางการบริหารโดยการแต่งตั้งเลือกตั้งหรือโดยบทบาทของตนเองทำหน้าที่ในการสื่อสารชี้แนะให้กลุ่มปฏิบัติเพื่อให้การ

ดำเนินงานของหน่วยงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ทฤษฎีความขัดแย้ง พรสุข หุ่นรินทร์ และคณะ (2552, หน้า 50) กล่าวว่า ความขัดแย้ง หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตรหรือตรงกันข้ามหรือไม่ลงรอยกันหรือความไม่สอดคล้องกัน เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ หลายประเด็น เช่น เป้าหมาย ความคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ ปี พ.ศ. 2560-2564 อธิบายเกี่ยวกับแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศไทย ให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยกรอบทิศทางและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีความเกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาศาสตร์ เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา แนวโน้มนำบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-methodology) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

การศึกษาสภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม รายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชากร ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิง ใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จำนวน 542,134 คน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 422,528 คน และจังหวัดตราด จำนวน 173,875 คน รวมทั้งหมด 1,138,537 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) (กระทรวงมหาดไทย, 2561) เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2561

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการคำนวณของยามานะ (Yamane, 1973) (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551, หน้า 23-24) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 หลังจากนั้นได้คำนวณสัดส่วนรายจังหวัดเพื่อให้ได้ กลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังตาราง

จังหวัด	ประชากร/ คน	กลุ่มตัวอย่าง/ คน
ระยอง	542,134	183
จันทบุรี	422,528	142
ตราด	173,875	59
รวม	1,138,537	384

ตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

1. โดยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview)

2. หากคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ (In-dept interview) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบให้คำแนะนำเกี่ยวกับความเหมาะสม และความถูกต้องก่อนลงเก็บข้อมูล

3. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบแก้ไขด้านภาษาและเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่น (IOC: Index of item objective congruence) โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร มีเกณฑ์ ดังนี้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

4. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) การสัมภาษณ์โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ได้แก่ ผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม คือ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดระยอง จำนวน 1 คน คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดระยอง จำนวน 6 คน ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 คน คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดจันทบุรี จำนวน 6 คน และประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดตราด จำนวน 1 คน คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดตราด จำนวน 6 คน รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

1. การจัดทำร่างแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม โดยการนำผลการศึกษาสภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม และปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม นโยบายบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

2. การนำเสนอร่างแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมเพื่อระดมความคิดเห็นสำหรับการปรับแก้ไข และรับรองแนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมฉบับสมบูรณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน โดยการสนทนากลุ่ม ที่ได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive random sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่รวบรวมมาได้และนำข้อมูลมาสรุปเนื้อหา (Content analysis)

2. นำบทสรุปที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาประมวลสรุปป็นย่อ แนวโน้มบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

ผลการวิจัย

1. สภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคม

สภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมโดยรวม ทั้ง 5 ด้าน พบว่า สภาพบทบาทความเป็นผู้นำของสตรีในการพัฒนาสังคมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$ และ $SD = 0.118$) โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.61$ และ $SD = 0.153$) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.60$ และ $SD = 0.208$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.52$ และ $SD = 0.244$) ภาพรวมรายด้าน 3 อันดับแรก ดังนี้ ด้านสังคม สตรีมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมและบรรเทาสาธารณภัย สตรีมีบทบาทในการเข้าร่วมในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน สตรีมีบทบาทในการส่งเสริมและรณรงค์ด้านภัยยาเสพติด และสตรีมีบทบาทในการรณรงค์เพื่อยุติการใช้ความรุนแรงในเด็กและสตรี ลำดับสุดท้าย ได้แก่ สังคมให้การยอมรับและเปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทความเป็นผู้นำเท่าเทียมเพศชายในการทำงาน

ด้านสังคม การมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม สตรีเข้าไปมีบทบาทในการ คอยสอดส่องดูแลเรื่องยาเสพติดของเยาวชนในชุมชน การมีความสามัคคีความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน มีอำนาจต่อรอง โดยการจัดตั้งกลุ่มเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเข้มแข็งของผู้นำ จะสามารถนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ความมีจิตสำนึก รักท้องถิ่น เสียสละและความเห็นอกเห็นใจในการทำงานเป็นกลุ่ม

ด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการเศรษฐกิจของครอบครัวทั้งรายรับรายจ่าย สตรีต้องดูแลรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างในครอบครัว ทั้งรายรับรายจ่าย พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ สตรีให้ความสนใจเรียนรู้ในสื่อเทคโนโลยีและนำมาประยุกต์ใช้กับงานชุมชนได้เป็นอย่างดี เพื่อสร้างความเป็นธรรมด้านเศรษฐกิจของชุมชน ความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวที่มีอยู่ในตัวของสตรีเอง ที่สตรีสามารถดึงออกมาใช้ในการทำงาน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและองค์กรในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจ ซึ่งสตรีเข้ามามีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในเรื่องการเจรจาต่อรองธุรกิจของชุมชน

ด้านวัฒนธรรมเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ความอ่อนโยน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น การเผื่อแผ่และแบ่งปัน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สตรีเข้ามามีบทบาทด้านนี้ ฐานะทางสังคม การได้รับโอกาสจากครอบครัวและชุมชน เป็นส่วนผลักดันให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมศีลธรรมแก่ครอบครัวและชุมชน อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลาย ๆ อย่างกำลังจะสูญหายไป ทำงานประณีต สตรีมีทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิที่เหมาะสม ในการที่จะเป็นผู้อนุรักษ์ ส่งเสริม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่

ด้านการเมืองการปกครอง เปิดโอกาสและสนับสนุนให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน ทำให้สตรีอาสาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสภาท้องถิ่นมากขึ้น ความรู้ความสามารถ และการยอมรับในความเท่าเทียมกัน การมีภาวะผู้นำ สตรีเป็นผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้ชุมชนมองเห็นความสามารถ เข้าใจด้านการเมืองการปกครองทำให้สังคมยอมรับบทบาทสตรีมากขึ้น การปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นสตรียุคใหม่ มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นเพื่อสร้างความตระหนักถึงสิทธิ บทบาทหน้าที่พลเมืองที่ดีของสังคม การศึกษาของสตรีทุกยกระดับให้มีความเท่าเทียมผู้ชาย การปกครองทำให้สังคมเปิดกว้างยอมรับบทบาทสตรีมากขึ้น การตระหนักในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน การมีหน้าที่ในการดูแลบ้านเรือน ให้สะอาดเรียบร้อย การคัดแยกขยะและการรีไซเคิล เพื่อลดปริมาณขยะ พร้อมกับเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสวยงามและน่าอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม ด้านสังคมพบว่า สตรีเข้าไปมีบทบาทในการป้องกันยาเสพติด คอยสอดส่องดูแลเรื่องยาเสพติดของเยาวชนในชุมชน สมาชิกในครอบครัวไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด สตรีช่วยทำโครงการต่างๆของชุมชน เช่น สตรีช่วยกันดูแลเรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น โครงการรวมพลคนรักแม่ โครงการวันสตรีสากล สตรีมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนในการฝึกอบรมด้านอาชีพแก่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ว่า เป็นกระบวนการในการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตามโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากโครงการ รวมทั้งการติดตามตรวจสอบประเมินผลโครงการด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระ แก้วกล้า (2548) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลปัญหายาเสพติดเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างผู้ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนในระยะเวลาไม่นานนัก เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมี โอกาสมากขึ้นในการเข้ามาติดต่อสอบถามกับชาวบ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ผู้นำหมู่บ้านควรแสดงบทบาทสำคัญในการเรียกประชุมให้ถี่ขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐต้องให้ข้อมูลที่เป็ความจริง ทันสมัยและเข้าใจง่ายให้กับประชาชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาแว มะแสด (2554) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของกิจกรรมร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพสังคมในชุมชนชนบทไทย โดยการวิเคราะห์กรณีของ 2 ชุมชนในภาคใต้ ตามกรอบแนวความคิดคุณภาพสังคมผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า การทำกิจกรรมร่วม เป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่มีผลอย่างสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพสังคมในชุมชนชนบทในทุกด้าน อีกทั้งยังเอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์อย่างเชื่อมโยงและเกื้อกูลกันระหว่างมิติต่าง ๆ ของคุณภาพสังคมอีกด้วย

บทบาทความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีการจัดการด้านเศรษฐกิจของครอบครัว มีการจัดการรายรับรายจ่ายโดยพิจารณารายรับจากอาชีพให้สมดุลกับรายจ่าย ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะใช้ของให้คุ้มค่า เช่น มีการปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นพืชสวนครัวเพื่อนำมาประกอบอาหาร ทำให้ประหยัดเงินในการใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อควบคุมรายจ่ายของครอบครัวโดยได้รับความร่วมมือจากผู้นำกลุ่มต่างๆ มีการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ และคณะ ที่พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพท้องถิ่น รองลงมาคือ ส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใหม่ และลำดับ 3 คือ มีการส่งเสริมพัฒนาอบรมอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น และข้อค้นพบจาก การศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่า โดยธรรมชาติแล้ว สตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จึงเห็นความสำคัญ ในการสร้างเสริมรายได้แก่ครอบครัว ดังนั้น ผู้นำสตรีในชุมชนจึงมีบทบาทอย่างมากในการคิดริเริ่มสร้างกลุ่มอาชีพ เช่น โครงการสานตะกร้า เป็นต้น

บทบาทความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมด้านวัฒนธรรม พบว่า สตรีผู้นำได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาโดยเข้าไปเป็นผู้นำในกิจกรรมของชุมชน เพื่อรักษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนให้คงอยู่สืบทอดต่อไป เช่น การทำบุญตักบาตร กิจกรรมวันเข้าพรรษากลุ่มสตรีร่วมกับชาวบ้านช่วยกันหล่อเทียนพรรษาเพื่อถวายวัด การสงฆ์น้ำพระ การรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ซึ่งสอดคล้องกับจักรีศรี จารุเมธียาณ (2556) ที่กล่าวว่า ในการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่จะระดมพลและทรัพยากรในด้านต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหาร การพัฒนาหรือร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้การพัฒนานั้นไปสู่จุดมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ และคณะ ที่พบว่า โดยภาพรวมเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ผู้นำสตรีมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อประชาชนในท้องถิ่น รองลงมาคือ ผู้นำสตรี

บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น และลำดับที่ 3 คือ ผู้นำสตรีสามารถ ประสานงานกับภาคราชการ เอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ และข้อค้นพบจากการศึกษาในเชิงคุณภาพนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้นำสตรีเป็นผู้นำที่สามารถเข้าถึงชาวบ้านได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคนในชุมชนมากกว่า ผู้นำที่เป็นเพศชาย อาจเป็นเพราะสตรีเพศมีอารมณ์ ความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน และยืดหยุ่น ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย

บทบาทความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า มีบทบาททางด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สตรีมีการปฏิบัติงานร่วมกันได้ มีการกระตุ้นให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและยังปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเปลี่ยนแปลงภายในหน่วยงานด้วยตนเองริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรอยู่เสมอ สตรีมีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาของชุมชน สตรีมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชายทำให้การตัดสินใจค่อนข้างเด็ดขาด มีจิตสำนึกที่ดี มีความเท่าเทียมกันทางการเมือง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมไทยปัจจุบันสตรีได้ก้าวเข้ามาสู่เส้นทางการเมืองและการบริหารงานในตำแหน่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฐมพงษ์ มโนหาญ (2555, หน้า 93) ที่กล่าวว่า “สังคมไทย ถูกทำให้ เชื่อว่าเราต้องการรัฐธรรมนูญเมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้วเดี๋ยวอะไรก็จะดีขึ้นมาเอง ลัทธิรัฐธรรมนูญนิยมได้ปลั่งรัศมีบดบังประเด็นอื่นๆที่ควรทำก่อนหรือทำควบคู่กันไปกับการปฏิรูประบบรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะการปฏิรูปความคิดและพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยอาจจะเป็นเพราะว่าประเด็นหลังนี้ทำได้ยากกว่าและใช้เวลานานทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วอะไรที่แก้ยากแก้ยากก็ยิ่งต้องเริ่มให้เร็วเพราะยิ่งเริ่มช้ากว่าจะแก้ปัญหาก็ นานเข้าไปอีก....” และสอดคล้องกับ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 9) ที่พบว่า ภาครัฐจึงจำเป็นต้องส่งเสริมบทบาทของสตรีในทางการเมืองและการบริหารประเทศ เพื่อลดทอนอุปสรรคต่าง ๆ แล้วนำมามุมมอง ความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่แตกต่างของผู้หญิงไปใช้ในการนำเสนอนโยบาย แผนงาน และโครงการ เพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม และความต้องการที่แตกต่าง ผู้หญิงสามารถช่วยเสริมเติมความละเอียดอ่อนให้สังคมได้มากขึ้น และสามารถสร้างความหลากหลาย ในการพัฒนาและช่วยเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ในทางการเมืองได้ และสอดคล้องกับชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ และคณะ ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำสตรี อยู่ในระดับเหมาะสมมาก คือ มีการรณรงค์ให้เกิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ผู้นำสตรีสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ การแสดงออกทางการเมืองของผู้นำสตรีมีบทบาทเท่าเทียมกับเพศชาย และความคิดเห็นในเรื่องการเลือกผู้นำชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่นปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเพศ แต่ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล เพราะหากบุคคลใด ที่เป็นผู้นำมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละทุ่มเท และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ย่อมได้รับการเลือกจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และความคิดเห็นส่วนใหญ่ เห็นว่าหากมีผู้นำเป็นสตรีแล้ว ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมบทบาท ของสตรีอื่นในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและสอดคล้องกับยุพิน แสงศรีจันทร์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับบทบาทสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับบทบาทสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้านประสบการณ์ ได้การยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรี สามารถบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นของท่านได้อย่างดี ด้านการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้การยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรีสามารถทำการประชาสัมพันธ์ผลงานของท้องถิ่นได้ดีกว่านักการเมืองท้องถิ่นเพศชาย ด้านองค์ประกอบสถาบันสังคมได้การยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาในชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมได้รับการยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรีเพราะสามารถดูแลงานเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุในท้องถิ่นได้ ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ได้รับการยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรีของท่านมีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้ ด้าน

การเมือง ได้รับการยอมรับสูงสุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นสตรีเป็นผู้มีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นได้เท่าเทียมกับเพศชาย ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับสูงสุด คือ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น จัดให้นักการเมืองท้องถิ่นสตรีทำงานร่วมกับนักการเมืองชาย

บทบาทความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ได้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในบ้านให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ พร้อมกับเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความสวยงามและน่าอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับขมัยภรณ์ ศรีสมัย (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดยะลา ที่พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านการเรียนรู้ ด้านการประหยัด ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับอุษณีย์ สุวรรณ (2558) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้คือ ท่านร่วมเป็นคณะกรรมการปลูกป่าและดูแลรักษาป่าชุมชน ท่านทำการเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษเพื่อใช้ในการประกอบอาหารในครัวเรือนและจำหน่ายแก่เพื่อนบ้านและท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสอดคล้องกับฉัตรรัตน์ วรรณโพทอง (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างพลังกลุ่มสตรี ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการเรียนรู้ในการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีบ้านทุ่งยาวและกลุ่มสตรีสมาคมคนทาม มีขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่เหมือนกัน 1.1) การร่วมกำหนดเป้าหมาย 1.2) การร่วมกำหนดแนวทางเลือกเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย 1.3) มีการวางแผนร่วมกัน 1.4) มีปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม 1.5) มีการสรุปบทเรียน 1.6) มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่ง 2 ขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนสำคัญที่ก่อให้เกิดพลัง การพัฒนาศักยภาพของสตรีด้วยตนเอง 2) ปัจจัยที่เหมือนกันของ 2 กรณีศึกษามีปัจจัยภายใน ได้แก่ 2.1) ครอบครัว 2.2) ผู้รู้ในชุมชน 2.3) คนในชุมชน/ สมาคม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรเครือข่าย 3) กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังกลุ่มสตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้จากฐานประสบการณ์ และฐานของปัญหาในกระบวนการต้องคำนึงถึงฐานความรู้ประสบการณ์เดิม ฐานความคิดที่มีต่อบทบาททางเพศ ฐานทักษะและเทคนิคเชิงกระบวนการและฐานการมีส่วนร่วมโดยมีปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งของชุมชน 2) ครอบครัว 3) ผู้รู้ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) บทบาทของนักพัฒนา 2) นักวิชาการ 3) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. เพื่อสนับสนุนสตรีให้มีความพร้อมที่จะมีบทบาทความเป็นผู้นำในอนาคต โดยการทำวิจัย เชิงปฏิบัติการ โดยการให้ความรู้ ฝึกอบรม ความพร้อมทุกด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของบุรุษผู้นำสังคม และสตรีผู้นำสังคม เพื่อวิเคราะห์ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเหมาะสม ในการพัฒนาสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). *ฐานข้อมูลงานทะเบียนราษฎร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- จักรีศรี จารุเมธีญาณ. (2556). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6.
- ชัยภรณ์ ศรีสมัย. (2551). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดยะลา. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(2).
- ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ และคณะ. (2554). บทบาทผู้นำสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครแหลมฉบัง จ.ชลบุรี. *ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ธิดารัตน์ วันโพนทอง. (2555). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังกลุ่มสตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กทม: ประสานการพิมพ์.
- ปฐมพงศ์ มโนหาญ. (2555). การเมืองเรื่องการเลือกตั้งบนวิถีความเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบท (ปี พ.ศ. 2520-2554): *กรณีศึกษาตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยมหาบัณฑิต สกว.
- พรสุข หุ่นรินทร์ และคณะ. (2552). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ยุพิน แสงศรีจันทร์. (2553). *การยอมรับบทบาทสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *บทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยบริการวิจัยของรัฐสภา* และ “*บทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง*”. ม.ป.ท.
- อาแว มะแส. (2554). *การมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนกับคุณภาพสังคมของประชาชนในชุมชนท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุษณีย์ สุวรรณ. (2558). *บทบาทสตรีในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนวัดสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรุณี กาสยานนท์. (2546). *สตรีกับการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก.เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก หน่วยที่ 6*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- Halpin, A. (1986). *Theory and research in administration*. New York: Macmillan.
- Hughes, M., & Carolyn, J. K. (2009). *Sociology the core*. Boston: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row Publication.